

Milorad Pavić

UNUTRAŠNJA  
STRANA VETRA

ili

roman o Heri i Leandru



Beograd, 2014.

**Hera**

*Unutrašnja strana vetra je ona  
koja ostaje suva dok vetar duva kroz kišu.*

JEDAN OD JEFTINIH PROROKA



## I

Ž

ena u prvom delu svog života rađa, a u drugom ubija i sahranjuje sebe ili one oko sebe. Pitanje je kada počinje taj drugi deo?

Sa tim mislima studentkinja hemije Heroneja Bukur razlupa kuvano jaje o čelo i pojede ga. To je bilo sve što je imala od zaliha. Nosila je veoma dugu kosu i njome se obuvala umesto kašikom za cipele. Stanovala je na najprometnijem mestu u Beogradu, u iznajmljenoj sobi više kafane „Zlatno burence“ i držala rashlađivač pun ljubavnih romana i šminke. Bila je mlada, gužvala je novčanice u šaci kao maramicu kada bi išla u kupovinu i sanjala da negde na moru legne po podne na vodu i odspava pola sata. Sećala se očevih ruku po kojima su kao talasi terani vetrom tekle bore i umela da ćuti u duru i u molu. Zvali su je Hera, obožavala je papriku, nosila večito oljućen poljubac, a pod belim hemičarskim ogrtačem par brkatih sisa. Bila je brza da može sebi uho odgrišti, varila je već u ustima i shvatala da se svakih nekoliko vekova neka ženska imena prometnu u muška, dok ostalo ostaje isto.

Bilo je, međutim, nešto što nikako nije uspevala da uklopi u svoju čistu sliku sveta. To su bili snovi. Otkud u takvom jednostavnom životu, u kome se može trčati samo između dva uha, svake večeri nešto tako neobjašnjivo kao što su snovi? Nešto što traje i posle smrti.

– Snovi se reinkarniraju – mislila je Hera – i to često ženski snovi u muškom telu i obratno... Koliko sveta samo čovek sreće u poslednje vreme u snovima! Kao nikad! Već sam prenaseljena!

Tako je zaključila Hera, bez razmišljanja kupila tvrdo ukoričenu knjigu za inventarisanje i počela po svim pravilima dvojnog knjigovodstva da popisuje svoje snove. Bila je rešena da stvar istera na čistinu. Evidentirala je sve što se javljalo u tim snovima: porculan, kruške i građevine, inoroge i konje, ukosnice i brodove, divlje magarce i anđele, čaše i stabla perideksa na kojima sleteli golub postaje vrana, kuhinjske stolice i jehidne koje se oploduju kroz uši, automobile i mirisnu riku pantera koja neodoljivo privlači ostalu divljač iz njenih snova – sve je redom zavedila u za to određene odeljke utvrđujući svakom artiklu broj, cenu i datum unošenja u knjigu. Naročito često javljala se u njenim snovima zmija koja ne sme da pređe preko senke drveta. U takvim slučajevima, zmija se obično pela uz drvo i ponašala kao da je grana sve dok neka ptica ne bi sletela na nju. Tada bi joj postavila pitanje. Ako ptica ne bi dala tačan odgovor, zmija bi je pojela i Hera nije znala da li ta stvar zaslužuje jednu ili dve rubrike. Drugi najčešće zavedeni artikal u Herinoj knjizi snova bio je jedan majušni dečak. Otac tog deteta nije jeo ništa osim mesa, a mati ništa osim sočiva; dete zbog oca nije moglo da okusi ništa sem mesa, a zbog matere ništa sem sočiva i tako je dolazilo da umre od gladi u Herinom snu.

– Očigledno mi u sebi i drugi u nama prevaljujemo svakodnevno veliko rastojanje – beležila je Hera na belinama svoje knjige inventara – to putovanje obavljamo vrstom unutrašnjih pokreta brzih i kadrih da prevale prostor koji u životu nikada nećemo prevaliti. To unutrašnje kretanje u snu je savršenije od spoljašnjeg, jer nepokretnost je nepogrešiva, ona je prapokretač svega i obuhvata i

kretanje u svojoj nepomičnosti. Ali – mislila je ona dalje – san se može shvatiti i kao životinja.

Pošto je zajedno s bratom još u detinjstvu učila strane jezike, Hera je sa posebnom pažnjom inventarisala jezičke oblike kojim su se služile ona i druge osobe u njenom snu. Bilo je to nešto kao gramatika snova, lingvistika sanjarenja i leksikon reči upotrebljenih za vreme spavanja. Taj Herin rečnik nalikovao je, uostalom, sasvim onim „psećim rečnicima“ koji su bili u modi poznih dvadesetih godina dvadesetog veka kod mladih gospođica. One su u njih unosile izraze koje razumeju njihovi hrtovi, pudlice ili bul-terijeri. Tako je i u Herinom rečniku san tretiran kao životinja koja ne govori istim jezikom kao njen gospodar, ali poneke reči iz Herinog jezika jave može da nauči, kao što je i Hera počela polako da uči gramatiku jezika te čudne životinje i zaključila da u jeziku snova postoje sve imenice, ali da glagoli nemaju sva vremena kao u stvarnosti.

Ovoga jutra, međutim, nije joj bilo do snova. Mart je februaru krao dane, trava po naslonjačama ispuštala je mirise kao živa, a ona je crvenom olovkom ispravljala i ocenjivala poštanske razglednice koje su joj na francuskom pisali učenici sa zimskog raspusta. Živela je od podučavanja slabih đaka, ali sada nije bila sezona, u očnjacima su joj udarala dva srca, u svakom zubu po jedno, gladovala je kao riba i leva butina palila joj je desnu dok je listala novine. Tako je pisalo:

*Nastavnica francuskog jezika potrebna dvaput sedmično za podučavanje dece. Dobračina ulica 6/III.*

Omotala je uši pletenicama i našla se u Dobračinoj ulici broj šest na trećem spratu iz dvorišta. Tu su stanovi imali po prozor na sunce i po prozor na vetar, ali su se leti po njima umoljčavali čak i psi. Naslonila je potiljak na dugme zvonceta, izvadila grožđanu mast iz tašne, namazala prevrnutom kutijom donju usnu, donjom usnom gornju i pritisnula glavom zvono. Simonović



– pročitala je na pločici i ušla. Pustio ju je dečak od desetak godina; odmah je znala da će joj biti đak i pomisli idući za njim:

– Ovome dupe rano počinje, već u struku.

Bračni par Simonović posadio ju je u tronogu stolicu i najpre je bilo utvrđeno koliko će mesečno primati za podučavanje. Po svakom detetu hiljada dinara bilo je primamljivo i ona je pristala. Sedela je opasana svojom kosom, brojala jezikom zube i gledala kako Simonović svaki put kad bi rekao *r* trepne levim okom. Sačekali su jedan trenutak da padne mrak, a potom su u tri uske čaše nalili neko jako piće.

– Dobro zdravlje! – poželeo je domaćin i dvaput trepnuo levim okom kao da broji kosti u jeziku. Hera je taman osetila da gubi vreme, kada je primetila čudan molećiv osmeh na usnama svoje poslodavke. Drhtao je tamo kao neka mala prestravljena životinja.

– Mora da su im deca plitka kô dlan, kad je dovde došlo! – zaključila je Hera i u tom času je rukom zakačila čašu. Nekoliko kapi pade po njenoj haljini. Ona pogleda to mesto, opazi mrlju kako se širi i brzo se oprostila. Dok je odlazila, imala je osećaj da joj nokti rastu vratolomnom brzinom.

U Vasinoj ulici kupila je dve velike sveske i još iste večeri pripremila ih za svoje buduće učenike. Kao što su i nju učili u detinjstvu, ona je svaku stranicu podelila uspravnom crvenom linijom na dva dela. U desni stubac trebalo je upisivati *sadašnje vreme* i *prošla vremena* francuskih glagola. Levi stubac bio je određen za *buduće vreme*, za *pogodbeni način* i za *particip*, koji označava radnju naporednu onoj glavnoj.

Napolju su se smenjivale zimske vlage sa letnjim vlagama i kuće su po sobama ispuštale prošlogodišnje mirise, kada je Hera uzela sveske i otišla na prvi čas u Dobračinu ulicu. Boleli su je „đavolji ujedi“ na tabanima dok je ulazila u stan Simonovića na trećem spratu.

– Kaži mi koji je dan danas, ali iskreno! – upitala je svog pitomca gledajući ga kao zmija žabu. On se zbunio, videla je kako se dimi nekim čudnim znojem i okreće joj ponovo zadnjicu.

Odveo ju je do stola oko kojeg su bile tri zelene stolice; u mračnoj sobi gorela je svetiljka danju, a noću su je gasili, jer uveče tu niko nije sedeo. Časak kasnije pili su čaj, ona je gledala kako dečak noktima kruni kocku šećera u šolju i kako potom sisa nokat, a zatim je u novu svesku počeo da upisuje prve francuske glagole. Na stolu pred njima stajala je i treća šolja za čaj, ali ona je ostala neupotrebljena.

– Da li se ti bojiš smrti? – upita on Heru iznenada.

– Ja o smrti ne znam ništa, samo znam da ću umreti u 12 i pet.

– Kako u dvanaest i pet!

– Tako lepo. Svi Bukuri iz moje porodice bili su mineri. Mine su navijali da eksplodiraju u podne i to se znalo u kraju gde su radili – u rudniku, na izgradnji pruge ili slično, pa se svet sklanjao čim zatrube podne. Ako mina ne bi eksplodirala, onda bi neko od Bukura morao u 12 i pet ići da vidi šta nije u redu. I tako su obično završavali.

– Pa kako ćeš i ti umreti u 12 i pet, kad nisi miner?

– Lepo. U dvanaest se zatvara hemijski institut gde studiram. Opasne oglede koji nisu dopušteni ostavljam za posle dvanaest, kad svi odu, i tada potpaljujem pravu vatru. Svi mi kažu, zaglaviceš i ti kô svi tvoji u 12 i pet... A sada budi ljubazan i nastavi svoju lekciju, inače nećeš nikada postati svoj čovek; doveka ćeš kijati na oca i zevati na majku.

Dok je tako govorila, Hera je gledala u onu treću, neupotrebljenu šolju i drugu svesku koja je ležala na stolu prema trećoj stolici i bila je razočarana što se nije pojavilo i drugo dete, jer je u oglasu i razgovorima ta reč bila pominjana u množini, a i novčana naknada bila bi u skladu s tim.

– Ovi rane tri dana pre zore – pomislila je, zadala novu lekciju i sišla u kišu hodajući po „đavoljim ujedima“ koji su boleli još jače. Tabani su joj se spuštali.

Nisu, međutim, stigli da se spuste kada se desilo nešto neočekivano. Mesec se približio kraju, bilo je vreme kada psi pasu i ona je jednoga jutra na stolu u Dobračinoj ulici našla prvi omot sa svojom platom. Umesto hiljadu u omotu je ležalo





dvaput toliko. Bilo joj je, dakle, plaćeno za dva, umesto za jednog učenika.

– Šta će ovde ova druga hiljada dinara? – upitala je dečaka.

– Za Kaćunčicu.

– Za kakvu Kaćunčicu?

– Imamo mi Kaćunčicu.

– Udariću te, kosa će ti otpasti! Ko je Kaćunčica?

– Moja sestra – uzvratilo je dečak i nasmejao se tako da su mu uši pobegle uz vrat.

– Pa što se ne pojavljuje na časovima ta tvoja Kaćunčica?

– To bih i ja voleo da znam.

– Kako to ne znaš?

– Ne znam. Ja Kaćunčicu nikada nisam video.

– Kod ovog je uvek popodne – rekla je u sebi Hera i dodala:

– Postoji, ili ne postoji ta tvoja Kaćunčica?

– Roditelji kažu da postoji. Mama se strašno ljuti ako neko posumnja. Ja ne znam. Znam samo da svaki dan postavljaju za četvoro, iako je mesto za Kaćunčicu većito prazno, da kuvaju četvrto jaje ujutru za doručak Kaćunčici i da za našeg psa Kolju kažu da pripada njoj... Zimus, iselili su me iz sobe, jer kažu da više nije vreme da dečak i devojčica njenih godina spavaju u istoj prostoriji...

Dečak je začutao i Hera je videla kako ukočeno gleda u treću, praznu stolicu za okruglim stolom.

– Čudno, zar ne? – dodao je i Hera je znala da će mu levo oko trepnuti čim mu jezik udari na glas *r*.

– Ovi su ludi kao vetar! – zaključila je, uzela obe plate i otišla.

Ali, sledećeg časa u staklenim vratima dočekala ju je umesto dečaka njegova mati. Da se zaštiti od vlage disala je kroz kosu dok je prelazila preko balkona, ali unutra, isukala je takav francuski jezik da mu Hera sa svoje bedne četiri godine učenja uopšte nije dorasla. Posadila je gošču za okrugli sto i zamolila je da u lekcijama posebno obrati pažnju na one stvari koje deci idu teže. Dok je govorila, smenjivala je uši kao da je na straži, decu je opet pominjala u množini, njen osmeh je drhtao još jače i nokte jedne ruke

držala je zakačene za ivicu stola. Bol u obliku razdeljka gotovo joj se video na glavi. Govorila je o zadaći iz francuskog, a izgledalo je kao da je reč o životu ili smrti.

– Uvenuće mi uši od žalosti! – pomisli Hera slušajući je.

– Naravno da su u celini zadovoljni uspehom dece – umirivala je žena Heru – ali se pokazalo da u *sadašnjem* i *prošlom vremenu* imaju teškoća. *Buduće vreme*, naprotiv, dobro poznaju. Na tome ne treba naročito nastojati...

Hera je sedela na svojoj dugoj kosi i nikako nije uspevala da izvede zaključak zašto se ta žena, čiji je savršeni francuski jezik slušala, ne poduhvati sama oko svoje dece, nego ih gaji na belom medu. Uto je iz jedne sunčane prostorije, u mrak sobe gde se sedelo, ušao dečak. Mati se povukla i Hera se ustremila na krivca. Pokazala mu je bradom da sedne, nogom mu rasplela noge ispod stola i zgrabila svesku s francuskim glagolima rešena da ga propita *sadašnje* i *prošlo vreme*. Ali, u tom času osetila je ponovo kako joj besomučno rastu nokti. Pogledala ih je, videla da stvarno rastu i nije mogla da se seti nijednog oblika, nijednog slovca iz desnog stupca sveske, koji je htela da ispituje. Otvorila je svesku da se podseti i čitajući naslove naredila dečaku da ponovi *sadašnje* i *prošla vremena* pomoćnih francuskih glagola. Dečak je savršeno znao odgovore i Hera se začudila.

– Ovde sve znaš, a u školi sediš kao замуžen. Šta si to opet zagrdio? Tvoja se mati žali na tebe.

– Ne žali se ona na mene, nego na Kaćunčicu.

– Opet počinješ?

– Kaćunčica – kaže mama – odlično zna *buduće vreme*, ali nikako ne može da nauči *sadašnje* i *prošlo vreme*. Meni je nepojmljivo da ona baš to ne zna, jer su to proste stvari, lakše od onih prvih... Ali mama kaže da ste vi upravo zato tu da Kaćunčicu izvučete iz škripca...

Hera se zagledala u dečaka, zamišljeno se opasala kosom i otišla. Sledeći put došla je s dvobojnom frizurinom po modi i dala dečaku da prevede deset stihova iz lekcije o Heri i Leandru

